

NATIONAL AVIATION UNIVERSITY
Department of English Philology and Translation
(Ukraine)

SIBERIAN FEDERAL UNIVERSITY
Department of Business Foreign Language
(Russian Federation)

UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE
Institute of Linguistics
(Republic of Poland)

MINSK STATE LINGUISTIC UNIVERSITY
Translation and Interpreting Theory and Practice
Department No. 1
(Republic of Belarus)

General and Specialist Translation / Interpretation

**Theory
Methods
Practice**

2020

Kyiv
Agrar Media Group

УДК: 81' 25 (063)(081)

Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2020. – 340 с.

Збірник містить статті учасників XIII Міжнародної науково-практичної конференції з питань теорії та практики перекладу, що відбулась 3-4 квітня 2020 року на кафедрі англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Специальный и художественный перевод: теория, методология, практика: сборник научных трудов / под общей ред. А.Г. Гудманяна, С.И. Сидоренко. – Киев: Аграр Медиа Групп, 2020. – 340 с.

Сборник содержит статьи участников XIII Международной научно-практической конференции по актуальным вопросам теории и практики перевода, которая состоялась 3-4 апреля 2020 года в Национальном авиационном университете (г. Киев, Украина).

General and Specialist Translation/Interpretation: Theory, Methods, Practice: International Conference Papers. – Kyiv: Agrar Media Group, 2020. – 340 p.

The book contains papers contributed by the participants of the 13th International Conference on theory and practice of translation / interpretation held at the National Aviation University (Kyiv, Ukraine) on 3-4 April 2020.

Editor-in-Chief:

Artur Gudmanian, Doctor of Philological Science, Professor
(National Aviation University, Ukraine)

Editorial Board:

Zaal Kikvidze, Doctor of Philological Science, Professor
(Akaki Tsereteli State University, Georgia)

Lada Kolomyets, Doctor of Philological Science, Professor
(Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine)

Yelena Karapetova, PhD (Philology), Associate Professor
(Minsk State Linguistic University, Belarus)

Jolanta Lubocha-Kruglik, Doctor of Philological Science, Professor
(University of Silesia in Katowice, Poland)

Oksana Malysa, Doctor of Philological Science
(University of Silesia in Katowice, Poland)

Veronika Razumovskaya, PhD (Philology), Associate Professor
(Siberian Federal University, Russian Federation)

Sergiy Sydorenko, PhD (Philology), Associate Professor
(National Aviation University, Ukraine)

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (протокол № 2 від 11.03.2020 р.)

ISBN 978-617-646-477-8

© Колектив авторів, 2020
© Національний авіаційний університет, 2020

to find a corresponding expression in order to preserve the original mechanism of nomination. In the above-mentioned examples, the original mechanism has been preserved by means of using set expressions with somatic lexemes embracing objects, actions and feelings related to food.

References

1. Krasnykh V.V. Cultural Codes and Standards (Invitation to Conversation). *Language, Mind and Communication: Collected Papers*, edited by V.V. Krasnykh, A.I. Izotov. Moscow: MAKS Press. 2001. Issue 19. 164 pages (In Russian).
2. Kravchenko O.N., Subbotina I.M. Somatic Lexeme «Heart» in Phraseological Units from the Anthropocentric Viewpoint (On the Material of English and Russian Languages). *Scientific Herald of Belarus State University. Series of Humanitarian Sciences*. 2014. № 20 (191). P. 74-78 (In Russian).

Юлія Плетенецька, Альона Лукащук
м. Київ, Україна

Неофразеологізми на позначення основних стратегій маніпуляції у ЗМІ

This paper considers neophraseological units used by mainstream English-language media in terms of their character and the level of manipulative effect as well as translations of these manipulative word-combinations into Ukrainian. The results of the linguistic analysis of manipulative strategies and tactics in our work allowed us to determine the manipulative potential of the neophraseological units. We have managed to select and classify the examples of neophraseologisms that authors use to realize the major manipulative strategies, such as overemphasis, labeling, accusation, hint or intrigue. The proficient use of manipulative strategies and tactics by publishers elicits the expected response to the material that they produce, and often distorts modern social and political life realities.

Keywords: neophraseological units, manipulative strategies, over-emphasis, labeling, accusation, hint or intrigue

Фразеологічний фонд будь-якої мови – це невичерпне джерело, що постійно живить її виражальні засоби, надає їй яскравих рис національного характеру, створює той неповторний колорит, який відрізняє одну мову від іншої. У фразеологічних одиницях відбивається досвід носіїв мови, їх уявлення про навколишній світ, виявляється своєрідність їх світобачення. Джерелом появи та контекстом використання фразеологічних одиниць завжди були розмовне мовлення, фольклор,

художня література. З появою та поширенням нових форм і типів комунікації відбуваються процеси їх творення, що сприяють увиразненню та приверненню уваги до інформації, поданої в них.

Широке використання неофразеологічних одиниць в англомовних публікаціях пояснюється здатністю цих одиниць оригінальним способом позначати ті чи інші події, явища, надавати їм оцінку, оживлювати тексти знайомими образами, надавати експресивності мовленню автора, тим самим привертаючи й утримуючи увагу адресата та формуючи в нього певне ставлення до поданої інформації.

Неофразеологічне багатство англійської мови, що стало відображенням життя сучасної людини, постійно привертало й привертає увагу як українських, так і зарубіжних дослідників (І. Ротт, М. Хої, Н.М. Амосова, І.В. Арнольд, О.С. Ахманова, К.Т. Баранцев, В.Х. Коллінз, О.І. Смирницький, Л.П. Сміт та ін.). За останні десятиріччя значне число монографій, дисертаційних досліджень та наукових праць було присвячено темі неофразеології. Так, структурно-семантичні та функціональні властивості англійських ідіом розглядає Р.С. Гаманко; І.І. Гуменюк досліджує структурні та лексико-семантичні особливості фразеологічних одиниць із колоративами в англійській мові; проблемі перекладу англійських фразеологізмів присвячена монографія Н.С. Дементьєвої; етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів – предмет дослідження О.О. Нагорної; А.С. Микоян досліджує проблеми перекладу текстів ЗМІ; англійські фразеологізми з національно-культурологічним компонентом – об'єкт дослідницької уваги Н.Д. Петрової.

Незважаючи на численні здобутки вітчизняних та закордонних дослідників, саме перекладацький та прагматичний аспекти, зокрема маніпулятивний вплив неофразеологічних одиниць англомовної публіцистики залишаються мало дослідженими. Тож мета нашої розвідки полягає у з'ясуванні характеру та ступеню маніпулятивного впливу англомовних неофразеологізмів у публікаціях сучасної британської періодики, а також відтворення таких маніпулятивних конструкцій в їх україномовних перекладах.

Маніпулятивність у рамках дискурсу реалізується через технології мовленнєвої маніпуляції – системи використання сукупності інструментів її введення в текст. Тому, враховуючи дискурсний підхід до вивчення маніпулювання, інструменти мовленнєвої маніпуляції в англомовній пресі треба розглядати разом з інструментами медійними. До поняття «інструменти мовленнєвої маніпуляції» в англомовній пресі відносяться тактики, прийоми, вербальні засоби, які реалізують

стратегії створення ілюзій, генерації емоційної напруги, героїзації, дискредитації, і так далі [1].

Оскільки маніпулятивні дії належать до соціальної сфери, то їх можна назвати універсальними соціальними тактиками. Серед головних тактик є такі: переакцентування (замовчування), наклеювання ярликів, звинувачення, натяк чи інтрига, гра мотивом.

В якості найпоширеніших прийомів мовленнєвої маніпуляції в англomовній пресі слугують: використання чуток, створення контрасту, висміювання, відволікання, недосказаність (контекст), відвертість заяви, інформаційний галас, лякаюча тематика, спотворення та конструювання фактів. Оцінити дієвість маніпулятивних прийомів, без яких не обходяться жодні ЗМІ, прослідкувати його сприйняття психологічних «пасток» у тексті на всіх стадіях його створення й дати вичерпний аналіз усіх текстових рівнів маніпулювання можливо лише, звернувшись до риторики. Одним з найпотужніших інструментів мовленнєвої маніпуляції у англomовній пресі виступають неofразеологізми [2].

Фразеологічні інновації на сьогодні набули символічного значення, бо узагальнюють людську архетипічну й прототипічну свідомість. Неofразеологізми мають культурну конотацію, що є показником культури мовного знаку, що виникає у процесі співвідношення образності неofразеологізму з культурно-національними еталонами й стереотипами [1].

Побудова мовної картини світу або її зміна може відбуватися за умов інтенсивного використання неofразеологізмів, які, формуючи фон, залишаються ключовими. Їх використання з наростаючою частотністю помітно впливає на світосприйняття й світогляд носіїв мови.

Читачі схильні сприймати неofразеологізми, які не викликають ніяких підозр щодо маніпулювання їх свідомістю: *'They are used to getting what they want, but we will **fight their tooth and nail** for the money'* [3] – «Вони звикли отримувати все, що забажають, але ми будемо з ними **боротися** за гроші до останньої краплі крові» [4]. У даному реченні автор хоче наголосити на тому, що поблажок не буде й компанія не відступить від свого. Застосовуючи неofразеологізм *'fight their tooth and nail'*, автор хоче залякати читачів, показати, що таку сильну організацію не варто й намагатися ошукати. В українському повідомленні перекладачеві вдалося досягти тієї ж реакції в аудиторії за рахунок перекладу структури її функціональним аналогом.

*'Fearing a heartbreaking train wreck, Joel Madden is urging twin brother Benji to **put the brakes on** his fast-moving romance.'* [5] – «Побоюючись краху надій та душевних ран, Джоель Мадден *благає*

свого брата-близнюка Бенджі **пригальмувати** стрімкий роман» [6]. Даний приклад яскраво зображає маніпуляцію гри словами. Автор публікації хоче привернути увагу читача до тексту, зацікавити його. Перекладач вдався до еквівалентного перекладу англословної структури, аби передати всю суть повідомлення.

*'While Susan insisted Robin was sober before he died, a conflicting report said he **fell off the wagon** last year.'* [7] – «Поки Сьюзен наполягала, що Робін дотримувався тверезого способу життя до самої смерті, у суперечливій доповіді стверджується, що він почав **пиячити** знов у минулому році» [7]. У даному випадку автор вдався до маніпуляції звинувачення, застосувавши неофразеологізм. Перекладач же відшукав удалий функціональний аналог у мові перекладу.

Але часте звертання до неофразеологізмів як інструменту впливу призводить до автоматизації їх сприйняття, що значно знижує виражальні властивості та інформаційну цінність цієї мовної одиниці. Якщо розглядати мовленнєві прийоми як прагматично мотивовані відхилення від норми, тоді кількість прийомів значно зростає.

Відхилення від норми у випадку з фразеологізмами відкрило невичерпне джерело емоційності, оригінальності, образності, експресивності мовлення – фразеологічну деформацію. Такі деформації стали причиною формування неофразеологічних одиниць.

*Go/walk down the aisle – to get married: 'With a possible baby bump that will get harder to hide, they are ready **to race down the aisle!**'* [3].

*Lock horns – to argue or fight with someone: 'On May 10: the two were spotted **locking lips** at Nobu restaurant in Malibu'* [3].

У першому прикладі за рахунок фразеологічної деформації реалізується натяк на причину поспіху одружитися, а у другому – на палкі почуття, що нагадують боротьбу. Використання деформованих неофразеологізмів надає маніпулятивному процесу певні переваги: можливість створення мовної картини світу; високий рівень емоційного впливу; потужну маніпулятивну силу за рахунок експресивності параметрів; реалізацію принципів комерціалізації, економії мовних ресурсів; орієнтацію на ірраціоналізм.

Проаналізувавши публікації найпопулярніших сучасних англословних видань, ми змогли відібрати та систематизувати приклади неофразеологізмів, які автори застосовують задля реалізації основних стратегій маніпуляції, а саме: переакцентування (замовчування), наклеювання ярликів, звинувачення, натяк чи інтрига [8].

Переакцентування: *as white as curds* – дуже білий, білосніжний; *weak as water* – слабенький; *neat as wax-work* – новенький, чистенький; *milk brain* – відчуття дезорієнтації і сповільнення розумової

діяльності; *motherhood statement* – приємні для слуху тривіальні фрази (які захоплюють свідомість слухача); *bloody rocket syndrome* – тенденція працівників не сповіщати про травмування на роботі; *to run away with a show* – мати великий успіх; *to do something fair and square* – робити щось по-чесному; *force somebody's hand* – примушувати людину розкрити свої плани; *cause a headache* – викликати занепокоєння [5], [6].

Наклеювання ярликів: *to look as if butter would not melt in one's mouth* – мати невинний, смиренний вигляд; *spotlight effect* – впевненість в тому, що насправді люди приділяють більше уваги зовнішньому вигляду, ніж це здається на перший погляд; *grey nomad* – пенсіонер, який часто подорожує; *to look as if one stepped out of a bandbox* – бути чисто, охайно одягненим; *anchor baby* називають дитину емігранта в США; *office park dad* – одружений чоловік у віці 25-40 років, який займається інтелектуальною працею і мешкає в приміських районах; *to run one's face* – досягти успіху завдяки привабливій зовнішності [5], [6].

Звинувачення: *artful as a cart-load of monkeys* – дуже хитрий; *nutty as a fruitcake* – чокнутий, психований, з привітом; *tusis trooper* – хворий грипом службовець, який приходить на роботу і працює; *sleep satel* – людина, що хронічно недосипає протягом робочого тижня і тому компенсує потребу у сні у вихідні дні; *salt the cow to catch the calf* – досягти мети манівами; *beat smb out of one's track* – примусити когось змінити свій план дій; *take the airline* – піти найкоротшим шляхом; *beat the rap* – уникнути покарання; *put up a job on smb* – розіграти, надурити когось; *have it in for* – бажати помсти [5], [6].

Натяк чи інтрига: *plain as a pike-staff* – ясний, як день, цілком очевидний; *pleased as punch* – дуже радіий, задоволений; *lipstick effect* – тенденція купувати недорогі, але вкрай потрібні товари під час економічного спаду; *to get one's hammer out* – ставитися з ворожістю; *to go up in the air* – нервувати, дратуватися; *play possum* – удавати щось; *double-cross someone* – видати когось [5], [6].

Результати лінгвістичного аналізу маніпулятивних стратегій і тактик дозволили визначити маніпулятивний потенціал неофразеологічних одиниць, що використовуються сучасними англомовними ЗМІ. Маніпулятивні стратегії полягають у непомітному ухилянні від реалій суспільно-політичного життя, які ЗМІ висвітлюють, це відбувається, у першу чергу, за допомогою лексики, яка використовується в повідомленні. Підбір неофразеологічних одиниць, які приховують неприємні для політичної еліти явища та події, може повністю змінити сприйняття повідомлення, яке набуває інших оцінних акцентів.

Підміна понять відбувається за рахунок використання фразеологічних одиниць з позитивною конотацією для позначення негативних явищ.

Протилежний механізм застосовується при реалізації тактики навішування ярликів, коли негативні емоції адресата, що викликає неофразеологізм із негативними значеннями, поширюється на денотат.

Уживання неофразеологізмів, в основі яких лежать вже існуючі лексеми з певними оцінними значеннями, виступає маніпулятивною тактикою ухиляння від істини або ж переакцентування. Саме ця маніпулятивна стратегія найчастіше застосовується в політичному дискурсі. Адже, застосовуючи дану стратегію, ЗМІ викликають потрібну їм реакцію на матеріал, який вони подають.

Таким чином, мовленнєва маніпуляція в англomовній пресі складається з тактик, прийомів та мовних засобів. Найбільший інтерес для дослідження, особливо лінгвістичного, наразі становлять неофразеологізми. Адже, маніпулятивні характеристики деформованих неофразеологізмів забезпечують їх функціональну універсальність, тобто конкурентність, сумісність з будь-якою тактикою, відповідно, з будь-якою стратегією мовленнєвої маніпуляції в англomовній пресі.

Література

1. Інструменти мовленнєвої маніпуляції в англomовній «жовтій» пресі. Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/zrgf_2014_2_16.pdf.
2. Типи та переклад фразеологізмів англomовного медіадискурсу. Режим доступу: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3982/1/Volkov_Types.pdf.
3. The Guardian [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.theguardian.com/us>.
4. The Guardian Україна [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/tag-guardian>.
5. The Independent [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.independent.co.uk/>.
6. The Independent Україна [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://independent_co_uk/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
7. The Times [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.thetimes.co.uk/>.
8. Маніпулятивний вплив у сучасному медіа-дискурсі. Режим доступу: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2016/NV_2016_5-2/27.pdf.